

อุปลักษณพุชยาและพุทฺธิงในสุภาษิตบ่าวสาวลาว

รัตนา จันทรธำมว

สาขาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีจุดประสงค์เพื่อค้นหาอุปลักษณผู้ชายและผู้หญิงในสุภาษิตบ่าวสาวลาว และความสัมพันธ์ระหว่างอุปลักษณกับมโนทัศน์ผู้ชายและผู้หญิงของสังคมลาวผ่านการใช้คำอุปลักษณ ข้อมูลการวิจัยคือสุภาษิตบ่าวสาวลาว จำนวน 244 บท รวบรวมจากหนังสือสุภาษิตลาว 4 เล่ม นำมาแปลความหมายและตรวจสอบความหมายโดยเจ้าของภาษาลาว วิเคราะห์อุปลักษณโดยปรับแนวคิดของ เลคออฟีและจอห์นสัน (1980) เป็นกรอบการวิจัย ผลการวิจัย พบอุปลักษณผู้ชาย จำนวน 121 คำ อุปลักษณผู้หญิง จำนวน 84 คำ อุปลักษณทั้งหมดเกิดจากการนำคำที่อยู่ในวงความหมายต้นทาง (source domain) แบ่งเป็น 1) อุปลักษณสิ่งมีชีวิตโดยพบอุปลักษณสัตว์มากที่สุด อาทิ วัว ควาย ปลา นก ไก่ งู กบ เขียด รองลงมา คือ อุปลักษณพืช อาทิ ข้าว กล้วย หนุ่ย ดอกไม้ ผลไม้ ผักสวนครัว 2) อุปลักษณสิ่งไม่มีชีวิต อาทิ เครื่องแต่งกาย เครื่องประดับ อุปกรณ์เครื่องมือที่ทอผ้า ไผ่ มากที่สุด รองลงมา คือ สภาพธรรมชาติ สถานที่ เชื่อมโยงไปสู่วงความหมายปลายทาง (target domain) คือ ผู้ชายและผู้หญิงในสังคมลาว ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับสมมติฐาน กล่าวคือ อุปลักษณสัตว์และอุปลักษณพืชพบมากที่สุด โดยสัตว์และพืชเหล่านี้พบได้ทั่วไปในชนบทของลาว กอปรกับมีความเชื่อมโยงกับ อาชีพ การทำนา การปลูกพืช การเลี้ยงสัตว์ การบริโภค ตลอดจนวิถีวัฒนธรรมลาวด้าน การสร้างบ้านเรือน การแต่งกาย การทอผ้า เป็นหลัก อุปลักษณเหล่านี้มีการถ่ายโยงความหมาย (mapping) ไปสู่ผู้ชายและผู้หญิงในด้าน รูปลักษณ ลักษณะคุณสมบัติ คุณค่า บทบาท หน้าที่ พฤติกรรม

คำสำคัญ ; อุปลักษณ, อุปลักษณเชิงมโนทัศน์, สุภาษิต, ฌญาษิต, ภาษาลาว

Metaphors of Men and Women in Bao-Sao Lao Proverbs

Rattana Chanthao

Thai Department, Faculty of Humanities and Social Sciences

Khon Kaen University, Thailand

Abstract

This article aims to investigate the metaphors of men and women in Bao-Sao Lao proverbs and the relationship between the metaphors and the concept of men and women in Lao society through the use of metaphors. The research data were 244 Lao proverbs compiled from 4 Lao proverb books. The books were translated and interpreted the meaning by the native speakers of Lao. The metaphors were analyzed by adjusting the concept of Lakoff and Johnson (1980) as a framework for research. The results of the research showed that there were 121 male metaphor terms and 84 male metaphor terms. All metaphors were derived from the words in the source domain which can be classified into living metaphors and non-living metaphors. First, the living metaphors which can be found most were the animal metaphors such as cows, buffaloes, fish, birds, snakes, and frogs, and plant metaphors such as rice, banana, grass, flowers, fruits, and vegetables respectively. Second, the non-living metaphors which can be found most were costume, accessories, tools for weaving, natural conditions, and places respectively. It was linked to the target domain which was men and women in Lao society. The results of this research were in line with the hypothesis that the animal and plant metaphors were found most. These animals and plants are common in the countryside of Laos. It was linked to rice farming, farming, animal husbandry, and consumption as well as Lao culture mainly in terms of house building, dressing, and weaving. These metaphors were mapped to men and women in terms of appearance, characteristics, values, roles, responsibilities, and behaviors.

Keywords; Metaphors, Concept metaphors, Proverbs, Pah-yah proverbs, Lao language

1. ความเป็นมาของการวิจัย

การศึกษาอุปลักษณ์เกิดขึ้นมาแล้วเป็นเวลานานโดยนักปรัชญาโบราณ ซึ่งศึกษาอุปลักษณ์ในฐานะเป็นภาษาที่แสดงความสามารถเชิงวรรณศิลป์และมีการใช้ถ้อยคำความหมายผิดจากปกติของภาษาที่ใช้ในชีวิตประจำวัน นักภาษาศาสตร์ตามทฤษฎีดั้งเดิม (Traditional Theory) จัดอุปลักษณ์ (metaphor) ให้เป็นประเภทหนึ่งของภาษาภาพพจน์หรือโวหารภาพพจน์ (figure of speech) และอธิบายว่าภาพพจน์ คือการใช้ภาษาเปรียบเทียบกับอย่างมีชั้นเชิง โดยเฉพาะการใช้ภาพพจน์ที่ปรากฏในกวีนิพนธ์ (Ma and Liu, 2008:267) นักวิชาการไทยในอดีต (ชำนาญ รอดเหตุภัย, 2522: 86; ดวงมน จิตรจำนงค์, 2527: 161; วารุณี พลบูรณ์, 2546: 10) กล่าวถึงภาพพจน์ว่าเป็นการสร้างสรรถ้อยคำเชิงวรรณศิลป์ที่ต่างจากการใช้ถ้อยคำโดยทั่วไปเพื่อให้ผู้อ่านเกิดภาพหรือจินตภาพและความประทับใจ นอกจากนี้ การใช้ภาพพจน์ยังเป็นการใช้ภาษาในเชิงเปรียบเทียบเพื่อให้เกิดจินตนาการกว้างกว่าการใช้ถ้อยคำธรรมดา ทำให้ผู้อ่านเข้าใจความรู้สึกถึงสิ่งที่ผู้เขียนถ่ายทอดได้ชัดเจนขึ้น ด้วยการเปรียบเทียบสิ่งที่เป็นามธรรมกับสิ่งที่เป็รูปธรรมซึ่งรู้จักโดยทั่วไปไปแล้ว (ยุวพาส์ ชัยศิลป์วัฒนา, 2544: 21) ภาพพจน์แบ่งออกเป็นหลายประเภทอาทิ อุปลักษณ์ (metaphor) อุปมา (simile) นามนัย (metonymy) อติพจน์ (hyperbole) ปฏิพจน์ (oxymoron) ปฏิภาคพจน์ (paradox) บุคลาธิษฐาน (personification) สมพจน์ (synecdoche) เป็นต้น (ชัชวดี ศรีลัมพ์, 2548: 3-5) อุปลักษณ์ตามแนวทางทฤษฎีดั้งเดิมเป็นการใช้ภาษาเปรียบเทียบกับสิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่งโดยปรากฏร่วมกับคำแสดงการเปรียบเทียบ คำว่า “เป็น” “คือ” เช่น พ่อแม่คือร่มโพธิ์ร่มไทรของลูก ทหารเป็นรั้วของประเทศ ครูคือเรือจ้าง เป็นต้น

ส่วนแนวทางการศึกษาอุปลักษณ์ของนักภาษาศาสตร์สมัยใหม่ คำว่า อุปลักษณ์ (metaphor) มีความหมายครอบคลุมการใช้ภาษาเชิงเปรียบเทียบทั้งหมดโดยไม่ได้พิจารณาความสำคัญของการปรากฏร่วมกับคำแสดงการเปรียบเทียบ “เป็น” “คือ” ตามทฤษฎีดั้งเดิม นักภาษาศาสตร์ที่วิเคราะห์อุปลักษณ์ตามแนวทางสมัยใหม่หรือการวิเคราะห์ตามแนวภาษาศาสตร์ปริชาณ (cognitive linguistics) อาทิ Ungerer & Schmid (1996) Lakoff & Johnson (1980) Kovecses (2002) Cruse (2004) ได้กล่าวถึงอุปลักษณ์ว่า เป็นการใช้ภาษาที่สัมพันธ์กับระบบมโนทัศน์ (concept) ประสบการณ์

(experience) และกิจกรรมในชีวิตประจำวัน เพราะอุปลักษณไมใชภาษาที่แสดงลักษณะเฉพาะบุคคล แตอุปลักษณเป็นภาษาของคนส่วนใหญ่ในสังคมที่ใชร่วมกัน ใชใจความหมายร่วมกัน ดังที่เลคอฟฟี่ และ จอห์นสัน (Lakoff & Johnson, 1980) ใหตัวอย่างการนำคำที่มีความหมายเกี่ยวกับการเดินทางมาใชกล่าวถึงความรัก ดังนั้น อุปลักษณตามแนวทางของ เลคอฟฟี่ และ จอห์นสัน จึงพบว่า “ความรัก คือ การเดินทาง” ใชการใช้เขียนเพื่อแสดงระบบโนทัศน์ที่ได้จากการเปรียบเทียบความรักกับคำที่สัมพันธ์กับการเดินทาง และเสนอเป็นอุปลักษณการเดินทางหรือ “ความรัก คือ การเดินทาง [LOVE IS JOURNEY] เป็นต้น นอกจากนี้ เลคอฟฟี่ (1987,1992) ยังได้ใช้แนวคิดนี้ไปวิเคราะห์อุปลักษณเกี่ยวกับผู้หญิง และอุปลักษณสงคราม ในปี ค.ศ. 1999 เลคอฟฟี่ และจอห์นสัน (1999) ได้อธิบายปรัชญาตะวันตกสมัยใหม่โดยผ่านการวิเคราะห์ภาษาอุปลักษณในชีวิตประจำวันเรื่องต่าง ๆ เพื่อแสดงให้เห็นว่าอุปลักษณเป็นผลผลิตจากระบบคิดโนทัศน์ และประสบการณ์ ที่สะท้อนให้เห็นปรัชญาตะวันตกสมัยใหม่

ชีวิตี ศรีลัมพ์ (2538,2548) อธิบายว่าการใช้ภาษาในเชิงเปรียบเทียบ หรือ ‘อุปลักษณ’ เป็นการอธิบายความหมายของรูปภาษาที่สัมพันธ์กับกระบวนการคิดและการให้เหตุผล จึงเป็นความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับระบบโนทัศน์ของผู้ใช้ภาษาในสังคม อุปลักษณไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะในวรรณกรรมหรือเป็นเพียงเรื่องของการใช้ภาษาด้วยการเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งให้เป็นอีกสิ่งหนึ่งเพื่อทำให้เกิดภาพพจน์เท่านั้น แตอุปลักษณเป็นคุณสมบัติของมโนทัศน์และเป็นรูปภาษาที่ใช้ในชีวิตประจำวัน

การใช้สุภาษิตเป็นรูปภาษาที่ใช้ประกอบการพูดเพื่อจุดประสงค์การเกี่ยวพาราสีระหว่างหนุ่มสาวในวิถีวัฒนธรรมของคนลาวในอดีต การใช้สุภาษิตในการสนทนา ยังเป็นการแสดงถึงชั้นเชิงทางภาษาของผู้พูด นอกจากนี้สุภาษิตยังแสดงถึงโลกทัศน์ของคนลาวด้วย ดังที่ สุภาพร คงศิริรัตน์ (2556) ศึกษาโลกทัศน์ของคนลาวจากภาษิตพบว่าสุภาษิตลาวสะท้อนโลกทัศน์ของคนลาวที่มีต่อมนุษย์ ต่อธรรมชาติ และต่อสิ่งเหนือธรรมชาติ งานของสุภาพร ได้กล่าวถึงการเปรียบเทียบผู้หญิงและผู้ชายบ้างแต่ไม่ได้แยกวิเคราะห์เป็นประเด็นด้านอุปลักษณผู้ชายและผู้หญิง แต่แทรกการอธิบายการเปรียบเทียบไว้เท่าที่พบในสุภาษิตบางบทเท่านั้น ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงไม่ซ้ำซ้อนกับงานของสุภาพร ข้างต้น

สุภาษิตในภาษาลาวแบ่งตามจุดประสงค์การนำไปใช้ออกเป็น 3 ประเภทได้แก่ สุภาษิตเพื่อสั่งสอนอบรม สุภาษิตปริศนา และสุภาษิตบ่าวสาว ซึ่งสุภาษิตบ่าวสาวนี้ ในอดีตฝ่ายชายจะนำมากล่าวเพื่อเกี้ยวฝ่ายหญิงหรือใช้เป็นการกล่าวโต้ตอบกันระหว่างหนุ่มสาวเพื่อแสดงความรู้สึก โดยการเปรียบเทียบตนเองหรืออีกฝ่ายหนึ่งเป็นสิ่งที่ต่าง ๆ ดังนั้น สุภาษิตบ่าวสาวจึงปรากฏอุปลักษณ์ผู้ชายและผู้หญิงจำนวนมากจึงเป็นข้อมูลที่เหมาะสมสำหรับการวิเคราะห์อุปลักษณ์ผู้ชายและผู้หญิงในสุภาษิตลาว งานวิจัยนี้ปรับแนวคิดอุปลักษณ์ (metaphor) ของ เลคอฟฟ์ และ จอห์นสัน (Lakoff and Johnson, 1980) ซึ่งวิเคราะห์อุปลักษณ์ที่ปรากฏในภาษาพูดโดยทั่วไป ผู้วิจัยปรับแนวคิดการวิเคราะห์อุปลักษณ์นี้มาใช้วิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นสุภาษิตบ่าวสาวในภาษาลาว โดยการวิจัยนี้ไม่ได้พิจารณาการปรากฏค่าอุปลักษณ์ร่วมกับคำแสดงการเปรียบเทียบ “เป็น” “คือ” ตามแนวทางอุปลักษณ์แบบดั้งเดิม

ผลการวิจัยนี้ นอกจากจะทำให้เห็นการใช้ค่าอุปลักษณ์ผู้ชายและผู้หญิงในสุภาษิตบ่าวสาวของสังคมลาวแล้ว แนวทางการวิเคราะห์อุปลักษณ์ตามที่ เลคอฟฟ์ และ จอห์นสัน (1980) ได้เสนอไว้จะทำให้เข้าใจระบบคิดหรือมโนทัศน์ของคนลาวที่มีต่อผู้ชายและผู้หญิง โดยสิ่งที่นำมาเปรียบเทียบล้วนสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของคนลาว โดยเฉพาะสังคมชนบทที่ผูกติดอยู่กับธรรมชาติและการเกษตรแบบดั้งเดิม ตลอดจนทำให้เข้าใจการให้คุณค่าของผู้ชายและผู้หญิงในสังคมลาวผ่านการใช้อุปลักษณ์ในสุภาษิตบ่าวสาวลาว ทั้งนี้งานวิจัยนี้ยังเป็นการเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับสุภาษิตลาวซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ภาษาลาวในฐานะภาษาต่างประเทศให้กับคนไทยด้วย

2. วัตถุประสงค์

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาอุปลักษณ์ผู้ชายและผู้หญิงที่ปรากฏในสุภาษิตบ่าวสาวลาว และเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างอุปลักษณ์และมโนทัศน์เกี่ยวกับผู้ชายและผู้หญิงของคนลาวผ่านการถ้อยความหมาย ตามแนวคิดของเลคอฟฟ์และจอห์นสัน (1980)

3. ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยปรับการวิเคราะห์อุปลักษณ์ (metaphor) ในชีวิตประจำวันตามแนวทางของ เลคอฟฟ์ และ จอห์นสัน (Lakoff and Johnson, 1980) มาใช้วิเคราะห์อุปลักษณ์ในสุภาษิตลาวสาขาว ข้อมูลสุภาษิตลาวสาขาว จำนวน 244 บท รวบรวมจากหนังสือสุภาษิตลาว จำนวน 4 เล่ม โดยหนังสือเหล่านี้ผู้แต่งประมวลสุภาษิตลาวที่เคยใช้ในอดีต ไม่ใช้การเขียนขึ้นมาใหม่ ได้แก่ ดวงจัน วันนะบุบผา จำนวน 2 เรื่อง (1991, 1992) มหาสิลา วีระวงส์ (2000) และ พอ พวงสะบา (2002) หนังสือสุภาษิตทั้ง 4 เล่มนี้ ปรากฏสุภาษิตลาวที่ซ้ำกันหลายบทและสุภาษิตหนึ่งบทอาจปรากฏอุปลักษณ์ได้มากกว่าหนึ่งคำแต่จะไม่นำมานับซ้ำ จากนั้นนำข้อมูลไปให้เจ้าของภาษาลาวแปลและอธิบายความหมายของสุภาษิตลาวแล้วนำมาวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิดอุปลักษณ์ของ เลคอฟฟ์และจอห์นสัน (Lakoff and Johnson, 1980) เพื่อค้นหาอุปลักษณ์ผู้ชายและผู้หญิง ได้แก่ วงความหมายต้นทาง วงความหมายปลายทาง และการถ่ายโยงความหมาย ในบริบทสังคมวัฒนธรรมลาว นำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ (descriptive analysis) พร้อมการยกตัวอย่างอุปลักษณ์และการถ่ายโยงความหมายจากวงความหมายต้นทาง ไปสู่วงความหมายปลายทาง เพื่อแสดงมโนทัศน์ของคนลาวผ่านการใช้อุปลักษณ์ผู้ชายและผู้หญิง การวิจัยนี้มีสมมติฐานว่า สุภาษิตลาวน่าจะพบอุปลักษณ์สิ่งมีชีวิตประเภทพืชและสัตว์ ที่สัมพันธ์กับวิถีชีวิตในวัฒนธรรมของลาว

4. แนวคิด และ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.1 แนวคิดอุปลักษณ์ของเลคอฟฟ์ และ จอห์นสัน

เลคอฟฟ์และจอห์นสัน (Lakoff and Johnson, 1980) แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับอุปลักษณ์ (metaphor) ไว้ในหนังสือ Metaphor We Live By ว่า อุปลักษณ์เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันเป็นระบบความคิดของคนในสังคมไม่ใช่เป็นเพียงเรื่องการใช้คำหรือภาษาเท่านั้น แต่ภาษาที่เป็นอุปลักษณ์เกิดการใช้ทั่วไปในชีวิตประจำวัน ซึ่งแสดงถึงระบบคิดหรือมโนทัศน์ของคนที่มีต่อเรื่องต่างๆ โดยสัมพันธ์กับประสบการณ์ ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่อยู่รอบตัว ไม่ได้เกี่ยวข้องเฉพาะกับการเลือกใช้คำใดคำหนึ่งเท่านั้น

ดังนั้น ในมุมมองของ เลคอฟฟ์ และ จอห์นสัน อุปลักษณืจึงเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงความคิดของคนโดยการถ่ายโยงความหมาย (mapping) จากวงความหมายต้นทาง (source domain) ไปยังวงความหมายปลายทาง (target domain) ตัวอย่างการวิเคราะห์อุปลักษณืของ เลคอฟฟ์ และ จอห์นสัน (1980:7) เช่น “เวลา คือ เงิน TIME IS MONEY” โดยให้ตัวอย่างการใช้คำเกี่ยวกับ เวลา มาใช้กับเรื่องการเงิน ในภาษาที่ใช้ประจำวัน ดังนี้

You don't use your time profitably.	This gadget will save you hours .
Do you have much time left?	How do you spend your time these days?
That flat tire cost me an hour .	You need to budget your time .

ตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นว่าคนในสังคมอังกฤษมีมโนทัศน์เกี่ยวกับ “เวลา” ว่าเป็นสิ่งมีค่าที่เทียบได้กับ “เงิน, ทอง” จากการใช้คำศัพท์ use, save, have, spent, cost, budget โดยคำเหล่านี้เป็นคำที่ใช้กับเรื่อง เงิน ทอง ดังนั้น จากชุดคำศัพท์เหล่านี้จึงทำให้เห็นมโนทัศน์เรื่องเวลา (TIME) ของชาวอังกฤษซึ่งจะทำให้เข้าใจการกระทำและการให้คุณค่ากับเวลาของคนในสังคมอังกฤษ

แนวการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคำอุปลักษณืและมโนทัศน์ตามที เลคอฟฟ์ และ จอห์นสัน (1980) ได้เสนอนี้ ผู้วิจัยได้ปรับใช้เป็นกรอบการวิเคราะห์อุปลักษณืผู้ชายและผู้หญิงในสุภาษิตบ่าวสาวในภาษาลาว ซึ่งจะทำให้เห็นชุดคำที่อยู่ในหมวดหมู่ความหมายเดียวกันหรือใกล้เคียงกันที่นำมาใช้เป็นอุปลักษณื และเข้าใจมโนทัศน์ของคนลาว ผ่านการใช้อุปลักษณืเหล่านี้โดยการเชื่อมโยงกับประสบการณ์ ความคิด ความรู้สึก และการมองโลกของคนลาวว่ามีความสัมพันธ์กับการเปรียบเทียบผู้ชายและผู้หญิงผ่านสุภาษิตบ่าวสาวของลาวอย่างไร

4.2 งานวิจัยเกี่ยวกับอุปลักษณื

เนื่องจากไม่พบงานวิจัยที่ใช้แนวคิดอุปลักษณืตามแนวทางของเลคอฟฟ์ และจอห์นสัน (1980) กับการวิเคราะห์ภาษาหรือวรรณกรรมของลาว ดังนั้น ผู้วิจัยจึงจะทบทวนงานวิจัยที่ใช้แนวคิดนี้ในประเทศไทยและต่างประเทศ กล่าวคือ หลังจากที่ เลคอฟฟ์ และ จอห์นสัน (1980,1999) ได้เผยแพร่แนวคิดเรื่องอุปลักษณืเชิงมโนทัศน์

และความสัมพันธ์ระหว่างระบบคิด ประสบการณ์ กับการใช้ภาษาอุปลักษณ์ เลคอฟฟ์ (Lakoff) ได้นำแนวคิดนี้ไปวิเคราะห์ อุปลักษณ์ผู้หญิง (Lakoff, 1987) และอุปลักษณ์ สงคราม (Lakoff, 1992) ซึ่งเป็นแบบอย่างแก่นักภาษาศาสตร์นำไปวิเคราะห์อุปลักษณ์ ในภาษาต่างๆ อย่างกว้างขวาง

อย่างไรก็ตาม แนวคิดอุปลักษณ์ตามที่ เลคอฟฟ์และจอห์นสัน เสนออาจจะมีข้อจำกัดอยู่มาก เนื่องจากข้อมูลที่เกี่ยวกับการวิเคราะห์อุปลักษณ์ เชิงมนทัศน์นั้น นำมาจากภาษาพูดในชีวิตประจำวันอันเป็นผลผลิตของภาษาที่สั่งสม ในสังคมและวัฒนธรรมมาอย่างยาวนาน ดังนั้น การเก็บรวบรวมข้อมูลภาษาพูดในชีวิตประจำวัน ดังกล่าวอาจจะมีข้อจำกัดและใช้เวลานานมากเพราะข้อมูลกระจายอยู่ในหลากหลายรูปแบบ ของภาษาในชีวิตประจำวัน ดังนั้น นักภาษาศาสตร์ส่วนใหญ่จึงปรับแนวทางการศึกษา อุปลักษณ์ ของเลคอฟฟ์และจอห์นสันมาสู่การวิเคราะห์ข้อมูลที่สามารถเก็บรวบรวม ได้ง่ายและเป็นตัวแทนของภาษาในชีวิตประจำวันที่อยู่ในรูปแบบของภาษาเขียน อาทิ ขำ บทความ โฆษณา หนังสือ ตลอดจนปรับไปสู่การวิเคราะห์อุปลักษณ์ในวรรณกรรม ประเภทเพลงต่าง ๆ ดังงานวิจัยต่อไปนี้

งานของจิตติมา จารยะพันธุ์ (2539) ศึกษาอุปลักษณ์สงครามในข่าวกีฬา ในหนังสือพิมพ์ภาษาไทย พบว่า คนไทยมีมนทัศน์เกี่ยวกับกีฬาว่าเป็นการทำสงคราม ระหว่างคู่แข่งกัน โดยสัมพันธ์กับลักษณะของกีฬาแต่ละประเภท อาทิ มวย บาสเกตบอล ฟุตบอล ฟันดาบ รักบี้ ตะกร้อ วอลเลย์บอล เทนนิส ยูโด และ กอล์ฟ งานวิจัยของ อูษา พฤทธิชัยวิบูลย์ (2544) ศึกษาอุปลักษณ์ในข่าวเกี่ยวกับการเมือง พบว่า คนไทย มีมนทัศน์เกี่ยวกับการเมืองว่า เป็น สงคราม กีฬา การพนัน ธุรกิจ การแสดง การศึกษา การเดินทาง การโจรกรรม และ สิ่งมีชีวิต ซึ่งการเลือกใช้คำอุปลักษณ์ข้างต้นสะท้อน มโนทัศน์ของคนไทยที่มีต่อการเมืองไทย ดังนั้น จากคำอุปลักษณ์ที่พบในงานของ จิตติมา จารยะพันธุ์ (2539) และอูษา พฤทธิชัยวิบูลย์ (2544) ทำให้ทราบมโนทัศน์ของ คนไทยที่มีต่อการแข่งขันกีฬาและการเมืองไทยว่าเป็นการทำสงครามเหมือนกัน ซึ่งงาน ทั้งสองเรื่องข้างต้นเป็นการปรับแนวคิดอุปลักษณ์ของเลคอฟฟ์และจอห์นสัน (1980) มาสู่การวิเคราะห์อุปลักษณ์ในภาษาเขียนในข่าวหนังสือพิมพ์

นอกจากนี้ แนวคิดของเลคอฟฟ์และจอห์นสันยังได้นำไปปรับกับการวิเคราะห์อุปลักษณ์ในงานวรรณกรรมเพลง ประเภทต่าง ๆ อาทิ มรินดำ บุรุ้งโรจน์ (2548) ขยายขอบเขตของการศึกษาอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ไปสู่การวิเคราะห์อุปลักษณ์ในวรรณกรรมประเภทเพลงลูกทุ่ง โดยศึกษาอุปลักษณ์ผู้หญิงในเพลง พบว่า เพลงที่ร้องโดยนักร้องชายและนักร้องหญิงใช้อุปลักษณ์ที่เหมือนกัน ได้แก่ อุปลักษณ์สิ่งมีชีวิต อุปลักษณ์สิ่งไม่มีชีวิต อุปลักษณ์ธรรมชาติ และอุปลักษณ์การเดินทาง ทั้งนี้ ผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นมโนทัศน์ของคนไทยที่มีต่อผู้หญิงว่าเป็นสิ่งมีชีวิต ได้แก่ มนุษย์ สัตว์ พืช และ ผู้หญิงเป็นสิ่งที่ไม่มีชีวิต ได้แก่ สิ่งก่อสร้าง ทรัพย์สิน อาหาร สิ่งเสพติด และ ยารักษาโรค รวมถึงผลการวิจัยยังพบว่าผู้หญิงเป็นธรรมชาติ ผู้หญิงเป็นการเดินทาง งานของ ภัทธา งามจิตวงศ์สกุล (2546) ศึกษาอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ในเพลงไทยสากล พบการใช้อุปลักษณ์ความรัก อุปลักษณ์ผู้หญิง และอุปลักษณ์ผู้ชายที่สัมพันธ์กับการเดินทาง สงคราม และธรรมชาติ งานของ สินีนาฏ วัฒนสุข (2549) ศึกษาการใช้อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ในเพลงไทยสากลเกี่ยวกับความรัก พบว่าการใช้อุปลักษณ์ความรักเป็นสิ่งมีชีวิต สิ่งไม่มีชีวิต ธรรมชาติ สิ่งเหนือธรรมชาติ การเดินทาง ความเจ็บป่วย การเรียน การแข่งขัน ธุรกิจ การแสดง การพนัน และ การกระทำ งานศึกษานี้ทำให้เห็นมโนทัศน์ของวัยรุ่นไทยที่มีต่อความรู้สึกกระหว่างหนุ่มสาวจาก อุปลักษณ์ข้างต้น ต่อมาในงานของ หทัยวรรณ มณีวงศ์ (2555) ศึกษาอุปลักษณ์เกี่ยวกับผู้ชายและผู้หญิงในเพลงลูกทุ่งอีสาน พบว่าคนอีสานใช้อุปลักษณ์ผู้ชายและผู้หญิงเป็นสิ่งมีชีวิต คือ สัตว์ พืช และมนุษย์ มากกว่า สิ่งไม่มีชีวิต งานของ กรกนก รัมมะอัทธ (2556) เปรียบเทียบอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ความรักในเพลงไทยลูกทุ่งกับเพลงไทยสากล พบว่าอุปลักษณ์ความรักในเพลงไทยลูกทุ่งและเพลงไทยสากลสมัยปัจจุบันและอดีต มีรูปคำอุปลักษณ์ที่สัมพันธ์กับวิถีชีวิตของคนในแต่ละยุคสมัยแตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม อุปลักษณ์ความรักของคนไทยที่พบในเพลงทั้งสองประเภทมีประเด็นที่เหมือนกันคือ การเปรียบเทียบความรักเป็น สงคราม การแสดง สิ่งก่อสร้าง และ การเรียน

งานศึกษาอุปลักษณ์ที่กล่าวมาข้างต้นนี้ส่วนใหญ่เป็นวิทยานิพนธ์ระดับบัณฑิตศึกษาในสาขาภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาศาสตร์ ซึ่งทยอยเผยแพร่หลังปี พ.ศ. 2538 เป็นต้นมา และยังมีงานศึกษาอุปลักษณ์ ตามมาอีกหลายเรื่องที่ใช้แนวทาง

การวิเคราะห์อุปลักษณะตาม เลคอฟฟ์และจอห์นสัน (1980) โดยปรับไปสู่การวิเคราะห์ ข้อมูลประเภทอื่นที่ไม่ใช่ภาษาพูดในชีวิตประจำวัน อาทิ ศุภชัย ตั๊วะชัย (2549) เปรมกมล สถิตเดชกุญชร (2551) รัชนิยา กลิ่นน้ำหอม (2551) วรรรณ เพ็ชรกิจ (2551) ปิยภรณ์ ออบแพทย์ (2552) ยมลภัทร ภัทรคุปต์ (2552) นันทนา วงษ์ไทย (2552) รัตนา จันทรเทว (2553) อันธิกา ดิษฐกิจ และทัศนาลัย บุรพาชีพ (2555) วุฒินันท์ แก้วจันทร์เกตุ (2555) เชิดชัย อุดมพันธ์ และ ปาริชาติ โปธิบาล (2555) ชนิกันต์วงศ์ปิยะ (2556) ฤทัย พานิชย์ (2557) ปาลิตา ผลประดับเพ็ชร (2559) ศรณชนก ศรแก้ว และ สมชาย สำเนียงงาม (2560) ณรงค์กรณ รอดทรัพย์ และคนอื่น ๆ (2560) ธนพล เอกพจน์ และ วิรัช วงศ์ภินันท์วัฒนา (2560) ซึ่งผลการวิจัยเหล่านี้สะท้อนให้เห็นระบบโน้ตทัศน์ของคนไทยโดยถ่ายโยงความหมายคำอุปลักษณะกับโน้ตทัศน์ของคนไทยในด้านต่าง ๆ อาทิ การเมือง นักการเมือง กีฬา ผู้หญิง ความรัก ชีวิต ความสุข ความทุกข์ ความโกรธ ความกลัว กิเลส โรคภัย ข้าว ซึ่งการศึกษาอุปลักษณะส่วนใหญ่พยายามจะอธิบายโน้ตทัศน์ของคนไทยในสิ่งที่เป็นามธรรมให้มีความชัดเจนขึ้น

นักวิชาการในหลายประเทศได้นำกรอบแนวคิดอุปลักษณะ ของ เลคอฟฟ์ และ จอห์นสัน (1980) ไปวิเคราะห์ภาษาของตนเอง อาทิ ลู (Lu, 2012) วิเคราะห์การใช้คำว่า Dao และ De ในภาษาจีน ซึ่งสองคำนี้มีความหมายเชื่อมโยงเกี่ยวกับน้ำ และแหล่งน้ำ โดยพบว่าคนจีนใช้ทั้งสองคำเป็นอุปลักษณะที่สะท้อนมโนทัศน์ ในด้านคุณธรรมและการดำเนินชีวิต งานของ อันโทโนวา (Antonova, 2014) วิเคราะห์ การใช้อุปลักษณะเชิงมโนทัศน์ข่าวที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความขัดแย้งในหนังสือพิมพ์รายวัน ภาษารัสเซีย พบว่า ความขัดแย้งใช้คำอุปลักษณะ อาทิ dangerous, destructive, unpleasant และ hard social phenomenon ซึ่งทำให้เข้าใจมโนทัศน์ของชาวรัสเซียที่มีต่อความขัดแย้งว่า ความขัดแย้งเป็นสิ่งที่อันตราย เป็นความไม่พึงประสงค์ และเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่ยากลำบาก เป็นต้น

งานศึกษาอุปลักษณะส่วนมากข้างต้นเป็นการศึกษาในภาษาใดภาษาหนึ่งเท่านั้น แต่งานของ เกา (Gao, 2016) ได้เปรียบเทียบอุปลักษณะเชิงมโนทัศน์ในพาดหัวข่าว เศรษฐกิจระหว่างภาษาจีนและภาษาอังกฤษ พบการใช้คำอุปลักษณะที่เกี่ยวกับการงานในข่าวเศรษฐกิจทั้งภาษาจีนและภาษาอังกฤษ สะท้อนให้เห็นมโนทัศน์ของคน

ในสังคมตะวันตกและตะวันออกที่มีระบบคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจที่เหมือนกัน อย่างไรก็ตาม ในประเด็นย่อยของอุปลักษณ์เศรษฐกิจแต่ละภาษามีการใช้ที่แตกต่างกัน โดยสัมพันธ์กับ วัฒนธรรมของแต่ละประเทศ งานของ มารูกินา (Marugina, 2014) เปรียบเทียบอุปลักษณ์ เิงมโนทัศน์ MEN IS ANIMAL/BEATS ในงานวรรณคดีอังกฤษและรัสเซีย พบว่า ผู้ประพันธ์ชาวอังกฤษและชาวรัสเซียใช้อุปลักษณ์สัตว์ เปรียบเทียบเป็นผู้ชาย โดยเฉพาะ สุนัข ซึ่งพบในวรรณคดีและวรรณกรรมหลายเรื่องของอังกฤษและรัสเซีย

งานศึกษาอุปลักษณ์ ตามที่ เลคอฟฟ์และจอห์นสัน (1980, 1999) ได้เสนอไว้ข้างต้นแสดงให้เห็นภาพรวมของระบบคิดหรือมโนทัศน์ของคนในแต่ละสังคม ที่มีต่อประเด็นต่าง ๆ ผ่านการใช้คำอุปลักษณ์และการถ่ายโยงความหมายที่สัมพันธ์กับ บริบทวัฒนธรรมและประสบการณ์ร่วมของคนในสังคม นำไปสู่การตีความหรือการสื่อ ความหมายในการสื่อสารที่ชัดเจนขึ้น อย่างไรก็ตาม ยังไม่มีการใช้แนวคิดนี้ศึกษา กับ สุภาษิตของภาษาลาว ซึ่งจะทำให้เข้าใจมโนทัศน์ (concept) ของคนลาวที่มีต่อผู้ชายและ ผู้หญิงลาว จากการถ่ายโยงความสัมพันธ์ (mapping) ระหว่างวงความหมายต้นทาง (source domain) และ วงความหมายปลายทาง (target domain) โดยต้องอาศัย ประสบการณ์ ความคิด ความรู้ ร่วมกันระหว่างผู้รับสารและผู้ส่งสารที่อยู่ในวัฒนธรรม สังคมเดียวกัน

5. ผลการวิจัย

ผลการวิจัยนี้แบ่งออกเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ อุปลักษณ์ผู้ชาย และ อุปลักษณ์ ผู้หญิง โดยพบว่าสุภาษิตบ่าวสาวลาว ทั้งหมด 244 บท พบอุปลักษณ์ผู้ชายจำนวน 121 คำ และอุปลักษณ์ผู้หญิงจำนวน 87 คำ โดยพบว่าอุปลักษณ์สัตว์นำมาเทียบกับผู้ชายมากกว่า ผู้หญิง ขณะที่อุปลักษณ์พืชนำมาใช้เปรียบผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย การอธิบายต่อไปนี้จะใช้การถ่ายโยงความหมาย (mapping) ระหว่างวงความหมายต้นทาง (source domain) หรือสิ่งที่นำมาเป็นคำอุปลักษณ์ผู้ชายและอุปลักษณ์ผู้หญิง กับ วงความหมายปลายทาง (target domain) คือ ผู้ชาย และ ผู้หญิง ในสุภาษิตบ่าวสาวลาว ดังตัวอย่างต่อไปนี้

5.1 อุปนิสัยผู้ชาย

ผลการวิจัย พบอุปนิสัยผู้ชาย จำนวน 121 คำ แบ่งเป็นอุปนิสัยสิ่งมีชีวิต จำนวน 73 คำ ได้แก่ สัตว์ พืช มนุษย์ และ อุปนิสัยสิ่งไม่มีชีวิตจำนวน 48 คำ ได้แก่ สิ่งของ ธรรมชาติ สถานที่ ในบทความนี้จะยกตัวอย่างอุปนิสัยที่พบมากที่สุด คือ อุปนิสัยสัตว์ พืช สิ่งของ และ ธรรมชาติ ที่นำมาเปรียบเทียบกับผู้ชายและผู้หญิงในสุภาษิตชาวสาลว ดังต่อไปนี้

ผู้ชายเป็นสัตว์ MEN IS ANIMAL

สัตว์ที่นำมาเปรียบเทียบเป็นผู้ชาย ได้แก่ นกนางแอ่น นกแร้ง นกเขาน นกกระजิบ นกกระสา นกต๋อยต๋ิวิด เป็ด ห่าน ไก่ ไก่ฟ้า ไก่ยวง กาดำ หงส์ หิ่งห้อย เนื้อ (สัตว์ป่า) ช้าง ม้า หมา แมว วัว ควาย แพะ ละมั่ง ลิง กวาง จระเข้ ปลาหม่อ ปลาตุก ปลาฉา (ปลาเนื้ออ่อน) เจือก มอด มดแดง แมลงกินไม้ แมลงกว่าง แมลงภู (ตัว) บั๊ง หนอน (ตัว) ม่อน ลูกน้ำ กบ ปู งูเหลือม หอย อุปนิสัยสัตว์เหล่านี้ล้วนสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของคนลาว กล่าวคือ เป็นสัตว์ที่ใช้ในภาคแรงงาน การเกษตรกรรม สัตว์เลี้ยง สัตว์ที่นำมารับประทานเป็นอาหาร และสัตว์ที่พบโดยทั่วไปในภูมิประเทศชนบทของลาว ดังตัวอย่างสุภาษิต ต่อไปนี้

(ตัวอย่างที่ 1)	ฮ้ายมีเขินดักควายชักเลเผ่า	ซากินแต่ฮ้ายฮ่อม
	ฮ้ายแถมมีแฉ	ควายชักเลเก็ยฮากิน
	พินี้เป็นตั่งควายชักเลเผ่า	หากินแต่หญ่าอ่อน
	หญ่าแกมีก็บัพ (ไม่ชนะ)	ควายเขาเลเผ่าบ่อยากกิน

สุภาษิตบทนี้ใช้อุปนิสัยผู้ชายเป็นสัตว์ คือ ควาย และใช้คำขยายควายที่มีลักษณะ เผ่า เขาเล (เขาไม่ได้รับหรือไม่สวยงาม) ทั้งนี้ คนลาวไม่นิยมนำควายแก่หรือควายเผ่ามาใช้แรงงานในไร่ นา ควายเผ่าจึงไม่เป็นที่ต้องการหรือไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่เหมือนควายหนุ่ม สุภาษิตบทนี้ใช้อุปนิสัยผู้หญิง เป็น หญ้าอ่อน หรือหมายถึงหญิงสาวแรกรุ่ง หญ้าแก่หมายถึงหญิงสาวที่อายุมากกว่า สุภาษิตนี้เปรียบผู้ชายเป็นควายเผ่าที่มีอายุมาก พินไม่แข็งแรง การกินหญ่าแก่ก็จะทำให้ลำบากมากกว่าการเคี้ยวหญ่าอ่อน

ดังนั้น ในผู่ควายจึงเห็นภาพควายเผ่าเดินเล็มหญ้าไกลจากผู่เพราะต้องการกินหญ่อ่อน
ทั้งนี้สุภาษิตบทนี้ใช้คำว่า “กินหญ่อ่อน” ซึ่งในภาษาลาวมีความหมายในเชิงชู้สาวที่ไม่
เหมาะสม และสอนให้ผู่หญิงระมัดระวังตัวจากผู่ชายสูงวัย

การนำควายมาใช้เป็นอุปลักษณผู่ชายเพื่อแสดงลักษณะผู่ชายกับควายเผ่า
ที่ชอบหญิงสาววัยแรกรุ่นจึงเป็นอุปลักษณที่สัมพันธ์กัน โดยการถ่ายโยงความหมาย
ด้านรูปลักษณ พฤติกรรม ที่ใกล้เคียงกันระหว่างควายเผ่าที่รูปไม่งาม ต่ำต้อย อายุมาก
ที่ชอบกินหญ่อ่อน กับผู่ชายสูงวัยที่ชอบผู่หญิงวัยแรกรุ่น ซึ่งมีวงความหมายต้นทาง คือ
ควายเผ่าเขาเก หรือ ควายแก่ และวงความหมายปลายทาง คือ ผู่ชายสูงอายุ สะท้อนให้เห็น
มโนทัศน์ของคนลาวว่าผู่ชายสูงอายุซึ่งมีพฤติกรรมด้านชู้สาวกับหญิงแรกรุ่นนั้นไม่เหมาะสม
และผู่หญิงควรระวังตัว

(ตัวอย่างที่ 2)	ขาดกั้ขาดกั้	ยากรขุมขุมขุมขุม
	ขาดกั้แสงขุมขุม	ขุมขุมขุมขุมขุมขุม
	ขาดกั้ขาดกั้	อยากเทียมหงส์กั้ขุมขุม
	ขาดกั้แสงขุมขุม	จะขุมขุมขุมขุมขุมขุม

สุภาษิตบทนี้ใช้อุปลักษณผู่ชายเป็นสัตว์ คือ กาดำ หิงห้อย ซึ่งกามีลำตัวสีดำ
ไม่ตัดเทียมหรือคู่ควรกับหงส์ซึ่งมีสีขาวผุดผ่อง หรือหมายถึง ผู่หญิงที่สูงศักดิ์ ส่วน หิงห้อย
เป็นสัตว์ที่มีแสงสว่างในตัวเพียงริบหรี่ ไม่อาจจะเทียบกับแสงสว่างของพระจันทร์
ซึ่งเปรียบเทียบกับผู่หญิงที่สูงศักดิ์ได้ การใช้อุปลักษณในสุภาษิตบทนี้เป็นการถ่ายโยง
ความหมายด้าน คุณค่า คุณสมบัติ ระหว่างสัตว์กับผู่ชาย กล่าวคือ สังคมลาวให้คุณค่ากับ
กาดำ และ หิงห้อย เป็นสัตว์ที่ต่ำต้อย ไม่มีประโยชน์และไม่เป็นที่ต้องการ ดังนั้น วงความ
หมายต้นทาง ของสุภาษิตบทนี้ คือ กาดำ หิงห้อย และมีวงความหมายปลายทาง คือ ผู่ชาย
ซึ่งทำให้เห็นมโนทัศน์ของคนลาวที่มีต่อผู่ชายที่ต่ำต้อยจึงไม่เป็นที่ต้องการของผู่หญิง

ผู้ชายเป็นพืช MEN IS PLANT

พืชที่เป็นอุปลักษณผู้ชาย ได้แก่ ต้นโพธิ์ จอก แหน เครือไม้ (เถาวัลย์) กะเทียม แดง ต้น (กระ) บก (รัง) ไหม บัว ต้นหญ้า ต้นไม้ มัน กลอย มะเขือ มะขาม ต้นข้าว มะนาว พุ่มไม้ มะม่วง หวาย ข้าวไร่ ต้นกล้วย, กล้วย มะพร้าว หญ้าแฝก หญ้าปล้อง คำอุปลักษณพืชเหล่านี้สัมพันธ์กับวิถีชีวิตคนลาว ซึ่งส่วนใหญ่เป็นพืชล้มลุกที่นำมาบริโภคหรือพบทั่วไปป่า ดังนี้

(ตัวอย่างที่ 3)	น้องมีขี้บดขี้ไม้	ลำดวนดียว
	ขี้มีเอื่อทอดขี้	ลำตมดียวตาย
	น้องนี้เปรียบตั้งไม้	ลำเดียวดวงเปลี่ยน
	บมีเครือทอดเกี่ยว	ลำต้นเดียวตาย

สุภาษิตบ่นนี้ใช้อุปลักษณผู้ชายเป็นพืช คือ เครือ หมายถึง ไม้เลื้อย หรือเถาวัลย์ ซึ่งเป็นวงความหมายต้นทาง และวงความหมายปลายทาง คือ ผู้ชายทั่วไปในสังคมลาวที่ต้องมีครอบครัวหรือมีผู้หญิงเป็นแม่บ้าน ซึ่งเป็นการถ้อยความสัมพันธ์ด้านลักษณะและการดำรงชีวิต ระหว่างเถาวัลย์ที่ไม่สามารถดำรงชีวิตหรือยืนต้นได้ด้วยตนเองได้ต้องมีต้นไม้วัวเกาะเกี่ยว ก็คือ ผู้หญิงที่จะเป็นภรรยา

การใช้อุปลักษณผู้ชายเป็นเถาวัลย์นี้แสดงถึงความอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้ที่มีต้นไม้ใหญ่ร่มรื่นจึงมีเถาวัลย์มาเกาะเกี่ยว ทั้งยังแสดงถึงวิถีชีวิตของคนลาวที่ใกล้ชิดกับธรรมชาติ กล่าวคือ ชาวลาวมีการหาอาหารหรือหาของป่าซึ่งเป็นวิธีการดำรงชีวิตของคนลาวในชนบท ดังนั้นจึงเกิดการสังเกตพฤติกรรม ลักษณะ ของสิ่งมีชีวิตทั้งต้นไม้และสัตว์ป่า จึงนำมาใช้เป็นอุปลักษณสะท้อนระบบคิดเพื่อเปรียบเทียบผู้ชายและผู้หญิงในสุภาษิตบ่าวสาว ซึ่งสะท้อนให้เห็นมโนทัศน์ของคนในสังคมลาวว่าผู้ชายควรจะมีคู่หรือมีครอบครัวและมีผู้หญิงเพื่อพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันเสมือนเครือไม้หรือเถาวัลย์กับต้นไม้ในป่า

ผู้ชายเป็นสิ่งที่ของ MEN IS OBJECT

สิ่งที่ของที่นำมาเป็นอุปลักษณผู้ชาย ได้แก่ เครื่องมือ พาหนะ อุปกรณ์ เครื่องแต่งกาย อาทิ ตอก เชิงผ้า เสื้อ รือ สำเภา ห้อง ขวาน พร้า แก้ว แหวน สร้อย หิน (พลอย) ไม้หลัก (ยึดเรือ) ไม้พาย ผ้า อานม้า ไม้ก้ำพื้น เบ็ด ข้อง เกวียน จอบ เสียม แล้ แห ตาข่าย (ดักสัตว์) แพร คอนไม้ (สำหรับไถ) แร้ว (สำหรับดักนก) อุปลักษณเหล่านี้ส่วนใหญ่สัมพันธ์กับหน้าที่ ของผู้ชายลาว ด้านการหาอาหาร การเดินทาง การทำไร่นา ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(ตัวอย่างที่ 4)	ฮ้ายมีเข็บดั่งฏุมสลั๊ງ ลั๊มแม่มถวยขัฏุมแก๊ไข พื้นี่เป็นดั่งเกวียนข้าวโพดเพ้ง ถ้าควายไม่เทียมลากให้	บ่มีจิ๊วฏุมแอก ฏุมขั๊ງโลกะเข็บ บ่มีวัวมาเทียมแอก เกวียนจะค้ำโคกเสียเปล่า
-----------------	---	---

สุภาษิตบทนี้ใช้อุปลักษณผู้ชายเป็นสิ่งที่ของ คือ เกวียน ซึ่งใช้ขนส่งผลผลิตทางการเกษตร คือ ข้าวโพด (สลั๊ / ภาษาลาว) ทั้งนี้ยังใช้คำขยายเกวียนว่า “ฮ้าย” หมายถึงพังเพ ใช้การไม่ได้ โดยเปรียบเทียบกับผู้ชายที่ไม่มีคู่เพื่อให้ผู้หญิงเกิดความสงสารเห็นใจ และใช้อุปลักษณผู้หญิง เป็น ควาย วัว ที่ลากเกวียน หากไม่มีวัวหรือควายมาลากเกวียน เกวียนก็คงจะถูกทิ้งร้างไว้บนที่โคกที่ดอนโดยเปล่าประโยชน์

การใช้รูปคำอุปลักษณผู้ชาย คือ เกวียน เกิดจากการถ้อยความหมายด้านบทบาท หน้าที่ จากวงความหมายต้นทาง คือ เกวียน กับวงความหมายปลายทาง คือ ผู้ชาย ซึ่งเกวียนเป็นพาหนะสำคัญของครอบครัวที่ต้องมีไว้เพื่อขนส่งผลผลิตทางการเกษตร หรือขนข้าวกลับมาจากไร่นาเพื่อมาเก็บไว้ที่ยุ้งฉาง หรือมีเกวียนไว้เพื่อการย้ายบ้านเรือน และสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ ดังนั้น แต่ละครอบครัวจึงต้องมีเกวียนอย่างน้อย 1 เล่ม คนลาวไม่นิยมยืมเกวียนของครอบครัวอื่นมาใช้เพราะถือว่าเป็นสมบัติเฉพาะครอบครัว ผู้ชายมีหน้าที่ดูแล ซ่อมแซม ให้เกวียนใช้การได้ตลอดเวลา ดังนั้น จึงสะท้อนให้เห็น มโนทัศน์ของคนลาวว่าผู้ชายจำเป็นต้องมีครอบครัวหรือมีภรรยา เพราะหากไม่มีคู่ครอง ก็จักไม่ได้ทำประโยชน์ให้กับใครเลยเสมือนเกวียนที่ไม่มีควายหรือวัวมาลาก

ผู้ชายเป็นธรรมชาติ MEN IS NATURE

คนลวนำอุปนิสัยธรรมชาติและคความเชื่อเหนือธรรมชาติ มาเปรียบเทียบกับผู้ชาย ได้แก่ โคลนตม ถ้ำ ฝน ราหุมจันทร กบกินเดือน (จันทรุปราคา) น้ำ หนอง (น้ำ) ลม หิน ท้องฟ้า พื้นดิน ฝน ขอนไม้ และ รุกขเทวา โดยคำอุปนิสัยส่วนใหญ่แสดงสภาพธรรมชาติและคความเชื่อของคนลวที่มีต่ออำนาจเหนือธรรมชาติและปรากฏการณ์ธรรมชาติ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(ตัวอย่างที่ 5)	ฝนตกยามเดือนห้า บ่แม่บ่เชื้อชนบ่ขาว ฝนตกยามเดือนห้า บ่แม่บ่เชื้อชนบ่ขาว	ผู้ใดมีธุระเจ้า ผู้ใดมีธุระเจ้า ผู้ใดมีธุระเจ้า ผู้ใดมีธุระเจ้า
-----------------	--	--

สุภาษิตบนี้ใช้อุปนิสัยผู้ชายเป็นธรรมชาติ คือ ฝนที่ตกในเดือนห้า ซึ่งเป็นวงความหมายต้นทาง และวงความหมายปลายทาง คือ ผู้ชาย มีการถ้อยความหมายด้านฐานะ อำนาจ กล่าวคือ การใช้คำเฉพาะเจาะจงถึงฝนที่ตกในเดือนห้า ซึ่งเป็นเดือนแรกของฤดูฝน ฝนจึงมีความรุนแรงอาจจะมีพายุซึ่งทำให้บ้านเรือน กระทั่งมปลายนาพังเสียหายได้ ดังนั้น ผู้ที่ไม่หลบฝนหรือหาญจะไปแข่งสู้กับฝนก็อาจจะได้รับความเดือนร้อนตามไปด้วย โดยสุภาษิตบนี้เชื่อมโยงไปสู่ผู้ชายที่มีฐานะดี มีอำนาจ บารมี ผู้ชายคนที่มีฐานะทางสังคมต่ำต้อยกว่าแต่หลงรักผู้หญิงคนเดียวกันกับผู้ชายที่มีฐานะดี มีอำนาจบารมี ก็อาจจะต้องล่ถอยไปเพราะไม่อาจจะ “แข่ง” บุญบารมี เปรียบกับการ “แข่งฝน”(ภาษาลว หมายถึง ตกฝน) ในเดือนห้าได้ สุภาษิตบนี้จึงสะท้อนมโนทัศน์ของผู้ชายในสังคมลวว่าผู้ชายที่มีฐานะ มีอำนาจ บารมี มักจะได้รับความรักและความสนใจจากผู้หญิงและผู้ชายที่มีฐานะและบารมีต่ำกว่าก็มักจะเป็นผู้ที่ต้องหลีกทางให้

5.2 อุปนิสัยผู้หญิง

ผลการวิจัยพบ อุปนิสัยผู้หญิง จำนวน 84 คำ แบ่งเป็นอุปนิสัยสิ่งมีชีวิตจำนวน 59 คำ ได้แก่ สัตว์ พืช มนุษย์ และ อุปนิสัยสิ่งไม่มีชีวิตจำนวน 25 คำ ได้แก่ สิ่งของ ธรรมชาติ สถานที่ ในบทความนี้จะยกตัวอย่างอุปนิสัยผู้หญิงที่พบ

มากที่สุด คือ อุปลักษณ์พืช อุปลักษณ์สัตว์ และอุปลักษณ์สิ่งของ ที่นำมาเปรียบเทียบกับ ผู้หญิงในสุภาษิตบ่าวสาวลาว ดังต่อไปนี้

ผู้หญิงเป็นพืช WOMEN IS PLANT

พืชที่นำมาเป็นอุปลักษณ์ผู้หญิงมากที่สุด ได้แก่ ต้นไม้ ดอกไม้ ผัก ผลไม้ คำอุปลักษณ์พืชที่นำมาเปรียบเทียบกับผู้หญิงเหล่านี้ พบว่า เป็นการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ในด้าน รูปลัษณ์ ลักษณะ คุณค่า คุณสมบัติ บทบาท หน้าที่ ระหว่าง พืช ซึ่งเป็นวงความหมายต้นทาง มาสู่ ผู้หญิง ซึ่งเป็นวงความหมายปลายทาง ดังตัวอย่าง สุภาษิตบ่าวสาวลาว ต่อไปนี้

(ตัวอย่างที่ 6)	ขาดที่ไผ่ส้อย	ใบข่มนามักบ่ແກ່ວນ
	ขมากบ่ขวามจ้อย	ภาอู้บ่1วถุขิม
	ชาติที่โพธิ์ศรีส้อย	ใบบ่หนานกบ่ແກ່ວນ
	หมากบ่หวานจ้อย ๆ	กาเอี้ยงบ่อยากชม

สุภาษิตข้างต้นใช้อุปลักษณ์ผู้หญิงเป็นพืช คือ ต้นโพธิ์ เปรียบกับผู้หญิง โดยสุภาษิตนี้มีความหมายว่าหากต้นโพธิ์ไม่มีใบดอกหนาหรือไม่มีผลที่มีรสหวาน นกหรือกา (หมายถึงผู้ชาย) ก็ไม่อยากจะเข้ามาเกาะอาศัย ทั้งนี้ ต้นโพธิ์เป็นต้นไม้สำคัญ ในพุทธศาสนาปลูกในบริเวณวัดหรือหมู่บ้านเพื่อให้ร่มเงา เพื่อความร่มเย็นหรือหาก ต้นโพธิ์มีขนาดใหญ่ใบดอกหนามาก ชาวบ้านมักจะเชื่อว่ามีสิ่งศักดิ์สิทธิ์คอยคุ้มครอง ปกปักษ์รักษา ดังนั้น การนำ “ต้นโพธิ์” มาใช้เป็นอุปลักษณ์ผู้หญิงจึงเป็นการถ่ายทอด ความหมายด้านคุณสมบัติ ลักษณะของวงความหมายต้นทางคือต้นโพธิ์ไปสู่วงความหมาย ปลายทาง คือ ผู้หญิง ดังนั้น คนลาวจึงมีมโนทัศน์ต่อผู้หญิงที่จะเป็นภรรยาว่าควรมี คุณสมบัติเหมาะสมทำให้สมาชิกในครอบครัวมีความสุข มีความร่มเย็น ด้วย

(ตัวอย่างที่ 7)	เจ้าผู้ต้นดอกจั่ว	ละมิงอรอดป่าบิก
	เจ้าผู้แวนวามมิก	อย่าได้ไล่เสียแล้ว
	เจ้าผู้ต้นดอกจั่ว	คะนิงฮอดป่าบิก
	เจ้าผู้แวนวามนาก	อย่าได้ไล่เสียแล้ว

สุภาสิตข้างต้นใช้อุปลักษณ์ผู้หญิง เป็น พืช คือ ดอกจ้าว ซึ่งต้นจ้าวเป็นต้นไม้ที่มีประโยชน์ในวิถีชีวิตของคนลาว กล่าวคือ เปลือกนำมาทำเป็นเชือกป่าน ลำต้นนำมาเป็นไม้เชื้อไฟน ผลอ่อนนำมารับประทานและผลแก่นำมาทำผ้าหมหรือเสื้อ หมอน ได้เป็นอย่างดี ลักษณะของต้นจ้าว เมื่อมีผลขึ้นเต็มต้น ดอกบานสะพรั่ง ใบจะร่วง และต้นจ้าวจะไม่เกิดใกล้กันเพราะกิ่งก้านมีความยาวและขยายออกจากลำต้นไปในระนาบตรงโดยไม่ขึ้นหรือโค้งลงดินเหมือนต้นไม้อื่น ทั้งนี้ ต้นจ้าวไม่ใช่ต้นไม้ที่พบในเขตหนาว การนำคำ “ดอกจ้าว” ซึ่งหมายรวมถึง ต้นจ้าว มาเปรียบกับผู้หญิงจึงเป็นการถ้อยความหมาย ด้าน ลักษณะของดอกจ้าวและต้นจ้าวที่ไม่มีใบหรือใบร่วงเกือบจะหมดต้น คือ วงความหมายต้นทางกับผู้หญิงที่เปล่าเปลี่ยว อยู่คนเดียว ไม่มีคู่ ซึ่งเป็นวงความหมายปลายทาง ดังนั้น คนลาวจึงมีมีนัยทัศน์ว่าผู้หญิงที่ไม่มีคู่เป็นผู้หญิงที่ไม่มีคุณค่า ส่วนผู้หญิงที่มีคู่ครองจึงเป็นผู้หญิงที่มีคุณสมบัติหรือมีคุณค่า

(ตัวอย่างที่ 8)	อิจฺจฺยฆมาฏฐิฏฐาเรีย	ทาจฺจฺยฆมาฏฐิฏฐาเรีย
	บาคฆมาฏฐิฏฐาเรีย	ฆมาฏฐิฏฐาเรีย
	องตงฆมาฏฐิฏฐาเรีย	ทาจฺจฺยฆมาฏฐิฏฐาเรีย
	แต่ฆมาฏฐิฏฐาเรีย	กลับฆมาฏฐิฏฐาเรีย

สุภาสิตบทนี้ใช้อุปลักษณ์ผู้หญิง เป็น พืช คือ ฆมาฏฐิฏฐา และ ฆมาฏฐิฏฐา (น้อยหน่า) ผลไม้ทั้งสองชนิดข้างต้นเป็นผลไม้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นของลาว ปลูกไว้ตามบ้านเรือนและไร่นา สุภาสิตบทนี้กล่าวถึงความต่างกันของผลไม้สองชนิด กล่าวคือ ฆมาฏฐิฏฐา เป็นผลไม้ท้องถิ่นของลาว มักขึ้นในพื้นที่ที่มีความเป็นกรดสูง ลูกมีขนาดเท่ามะกรูด ผิวเหลืองเกลี้ยง สะอาด สวยงาม มักขึ้นในพื้นที่ที่มีความเป็นกรดสูง แต่รสชาติกลับขมไม่น่ารับประทาน ตรงกันข้ามกับน้อยหน่าที่รูปลักษณะภายนอกดูไม่น่ารับประทาน เพราะผิขรุขระ สีไม่สด และรูปทรงไม่สวยงาม แต่รสชาติกลับหวาน นอกจากนี้คนลาวยังใช้ใบน้อยหน่ามาช้กับน้ำและนำมาสระผมเพื่อกำจัดเหาให้เด็กด้วย

สุภาสิตบทนี้เป็นการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ด้าน รูปลักษณ์ คุณสมบัติ ประโยชน์คุณค่าจากวงความหมายต้นทางคือ ฆมาฏฐิฏฐาและ ฆมาฏฐิฏฐา (น้อยหน่า) กับวงความหมายปลายทาง คือ ผู้หญิง กล่าวคือ น้อยหน่าถึงแม้จะมีรูปร่างนอกไม่สวยงาม

เปรียบกับผู้หญิงที่รูปร่างหน้าตาไม่สวยงามเท่าหญิงอื่น แต่กลับมีจรรยาบรรณที่งดงามตามวัฒนธรรมลาว กับผู้หญิงที่เปรียบเป็น “หมากซ้าก” ซึ่งสะท้อนมโนทัศน์ของคนลาวต่อผู้หญิงลาวว่าผู้หญิงที่รูปร่างเพียงอย่างเดียวไม่ใช่ผู้หญิงที่จะมีคู่ครองแต่ควรมีคุณสมบัติอื่น ๆ อาทิ ทำงานบ้านงานเรือน ทอผ้า ทำกับข้าว ดูแลครอบครัวจึงจะเป็นผู้หญิงที่มีคุณสมบัติ มีคุณค่า ในสังคมลาว

ผู้หญิงเป็นสัตว์ WOMEN IS ANIMAL

สัตว์ที่นำมาเปรียบเทียบกับผู้หญิง ได้แก่ สัตว์เลี้ยง สัตว์เลื้อยคลาน และสัตว์ปีก เช่น นก ปลา ไก่ งู เขียด กบ เต่า วัว ควาย ม้า ช้าง กา แตน ผึ้ง เป็นต้น สัตว์ที่นำมาเป็นอุปลักษณ์ผู้หญิงเหล่านี้พบได้ทั่วไปในท้องนาและวิถีชีวิตของคนลาวในชนบท และมีความสำคัญต่อคนลาวในด้านการประกอบอาชีพเกษตรกรรม การนำมาเป็นอาหาร เป็นต้น ดังตัวอย่างสุภาษิตต่อไปนี้

(ตัวอย่างที่ 9)	เจ้าผู้แฉะแฉะ	อย่าได้เฝ้าดินฮาย
	เจ้าผู้แฉะฮายเฮีย	อย่าได้ลิ้มฮายตุ๋
	เจ้าผู้แฉะแฉะ	อย่าได้เบ็ดดินทราย
	เจ้าผู้แฉะแฉะควายเขา	อย่าได้ลิ้มควายตุ๋

สุภาษิตบทนี้ใช้อุปลักษณ์ผู้หญิงเป็นสัตว์ คือ ควายเขา เปรียบกับผู้หญิงโดยการถ้อยความหมายด้าน รูปลักษณ์ คุณสมบัติ คุณค่า จากวงความหมายต้นทาง คือ ควายที่มีเขางาม มีลักษณะสมส่วน กับวงความหมายปลายทาง คือ ผู้หญิงที่มีความสวยงาม รูปทรงสมส่วน ซึ่งสังคมลาวในชนบทจะเลี้ยงควายเป็นฝูง ควายที่มีเขาสวยงามจะได้รับการดูแลเพื่อนำไปประกวดและมีราคาสูงเมื่อนำไปขายเป็นแม่พันธุ์ อย่างไรก็ตามสุภาษิตบทนี้ใช้อุปลักษณ์ผู้ชายเป็นสัตว์ คือ ควายตุ๋ หรือควายเขาทุ้ เปรียบกับผู้ชายที่มีรูปไม่งามและไม่มีคุณค่าเทียบเท่ากับควายที่มีเขาสวยงาม ก็คือ ผู้หญิงที่มีรูปร่างหน้าตางดงาม ซึ่งสะท้อนมโนทัศน์ของคนลาวต่อการเลือกคู่ครองว่าผู้หญิงที่หน้าตาดี รูปร่างดี ก็จะไม่สนใจผู้ชายที่หน้าตาไม่มี หรือรูปร่างไม่ดี ซึ่งกล่าวเป็นเชิงตัดพ้อฝ่ายหญิง

(ตัวอย่างที่ 10)	เจ้าผู้มั่งมั่ง ทมิฬแปรวร้าง เจ้าผู้เฒ่าอยู่ หนีไปแปลงรวงรัง	สั่งมาจากวังม ยู่เชิงบายไม้ ช่างมาจากวังม อยู่บนปลายไม้
------------------	---	--

สุภาษิตบทนี้ใช้อุปลักษณผู้หญิงเป็นสัตว์ คือ เฒ่า(ปลาไหล) ปลาไหลเป็นอาหารที่คนลาวโดยทั่วไปนิยมรับประทาน โดยถือว่าเป็นอาหารรสเลิศที่จะหารับประทานได้ในช่วงฤดูฝนเท่านั้น ซึ่งเป็นการถ้อยความหมาย ด้านพฤติกรรมและวิถีการดำรงชีวิตจากวงความหมายต้นทาง คือ ปลาไหล ไปสู่วงความหมายปลายทาง คือ ผู้หญิงลาวในชนบท กล่าวคือ ปลาไหลมักจะอาศัยอยู่ในบริเวณที่มีน้ำขังหรือเป็นที่ชุ่มน้ำมีโคลนตม แต่ในสุภาษิตบทนี้กล่าวว่า ปลาไหล กลับหลงลืมที่อยู่ของตนหันไปสร้างรวงรังอยู่บนต้นไม้ราวกับเป็นนก ซึ่งเป็นการกล่าวประชดฝ่ายหญิง สะท้อนมโนทัศน์ของคนลาวต่อผู้หญิงชนบทที่นิยมอพยพเข้าไปอยู่ในเมือง หลงลืมบ้านเกิดและทำตนเป็นผู้หญิงชั้นสูงราวกับตนเองเป็นนกที่อาศัยอยู่บนต้นไม้ ซึ่งสังคมลาวจะสั่งสอนให้ผู้หญิงอย่าลืมถิ่นที่เกิดตน

ผู้หญิงเป็นสิ่งของ WOMEN IS OBJECT

สิ่งของที่นำมาเป็นอุปลักษณผู้หญิงพบไม่มากนัก ได้แก่ ไถ คอนไม้(สำหรับไถ) ถังน้ำ ผ้าห่ม ผ้า และเครื่องประดับ ฟืม(อุปกรณ์ทอผ้า) และ แก้ว ซึ่งสิ่งของเหล่านี้สัมพันธ์กับวิถีชีวิตของคนลาว ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(ตัวอย่างที่ 11)	มั่งมั่งมั่งมั่ง จวงโจกโลกเชกเลก น้องนี้แนวครุฮ้าง วงโจกโลกเชกเลก	ทาสิตอกไม้ไผ่ ฮ้างมั่งมั่งมั่งมั่งมั่งมั่ง ทาสิตอกไม้ไผ่ ฮ้างมั่งมั่งมั่งมั่งมั่งมั่ง
------------------	--	--

สุภาษิตบทนี้เป็นคำกล่าวของผู้หญิงต่อฝ่ายชายโดยมุ่งให้ฝ่ายชายเกิดความสนใจ สุภาษิตบทนี้ใช้อุปลักษณผู้หญิงเป็นสิ่งของ คือ “ตุ้” ในภาษาไทยหมายถึง ครุถึง โดยเพิ่มคำว่า “ฮ้าง” หมายถึง พัง เสียหาย ใช้การไม่ได้ การเปรียบเทียบครุหรือถังน้ำกับ

ผู้หญิงนี้ เป็นการถ่ายทอดความหมายด้าน รูปลักษณ์ คุณสมบัติ คุณค่า จากวงความหมายต้นทาง คือ ครุหรือถังน้ำที่พัง กับวงความหมายปลายทาง คือ ผู้หญิงที่ต่ำต้อยไม่มีคุณค่า สะท้อนมโนทัศน์ว่าผู้หญิงหากไม่มีคุณสมบัติแม่บ้านแม่เรือนจะไม่มีใครมาสนใจเอามาเป็นคู่ครอง นอกจากนี้ การใช้อุปลักษณสิ่งของ คือ “ครุ” ยังสามารถถ่ายทอดความหมายด้านหน้าที่ของผู้หญิงในครอบครัวด้วย กล่าวคือ การตักน้ำหรือหบน้ำเพื่อใช้อุปโภคบริโภคในครัวเรือนเป็นกิจวัตรของผู้หญิง ซึ่งแหล่งน้ำที่นำมาบริโภคอุปโภคไม่ได้อยู่ในพื้นที่หมู่บ้าน บางหมู่บ้านแหล่งน้ำอาจอยู่ห่างออกไปไกล ดังนั้น ผู้หญิงที่จะไปหบน้ำและไปด้วยกันหลายคน ผู้หญิงชนบทลาวจึงต้องตื่นแต่เช้าเพื่อรวมตัวกันไปหบน้ำโดยมีครุกับไม้คานเป็นอุปกรณ์สำคัญ ดังนั้น การใช้ ครุ เป็นอุปลักษณผู้หญิง จึงเชื่อมโยงความสัมพันธ์ ทั้งด้านรูปลักษณ์ โดยปรากฏคำว่า ฮ้าง หรือ เพพัง ต้องด้าน หน้าที่ ของครุกับหน้าที่ของผู้หญิง ในสังคมลาว สะท้อนมโนทัศน์ของคนลาวตอบทบทวนหน้าที่ของผู้หญิง

(ตัวอย่างที่ 12)	ลີบຝີນຜ້າຊາວຝີນຜ້າ	ບ່ານຟາເນື້ອນຸ່ມ
	ລີບຜູ້ຊ້ອນຊາວຜູ້ຊ້ອນ	ບ່ານມ້ອງມ້ອງນ້ຳ
	ลີบผืนผ้าชาวผืนผ้า	บ่ปานฟาเนื้ออุ่น
	ลີบผู้อยู่ช้อนชาวผู้อยู่ช้อน	บ่ปานน้องนึ่งน้ำ

สุภาษิตบทนี้ใช้อุปลักษณผู้หญิงเป็นสิ่งของ คือ ผ้า และ ฟา โดยการถ่ายทอดความหมายด้าน คุณค่า และ คุณสมบัติ จากวงความหมายต้นทาง คือ ผ้า และ ฟา (ผ้าห่ม) ไปสู่วงความหมายปลายทาง คือ ผู้หญิง ที่มีคุณค่า คุณสมบัติ ต่างกัน

กล่าวคือ “ผ้า” เปรียบเป็นผู้หญิงทั่วไปแม้จะนำมาใช้ห่มกันหนาวได้ แต่ไม่มีคุณสมบัติให้ความอบอุ่นเท่ากัน “ฟา” ที่ทอจากฝ้ายให้ความอบอุ่นมากกว่าใช้ห่ม ในฤดูหนาว ภาษาลาว “ฟา” หมายถึง ผ้าห่มที่มีขนาดใหญ่ หนา ปลูกทอจากผ้าฝ้ายย้อมสีเหลือง ข้างในนำนุ่นมาเย็บเป็นแพทำเป็นไส้ผ้าห่ม ทำให้ “ฟา” หรือ “พะ” เป็นผ้าห่มที่มีคุณค่าต่อคนลาวเมื่อถึงฤดูหนาว โดยแต่ละครอบครัวจะมี “ฟา” ไว้เป็นสมบัติของครัวเรือน การทำ “ฟา” หรือผ้าห่มนี้เป็นงานฝีมือของผู้หญิง หากผู้หญิงคนใดสามารถทำ “ฟา” ที่มีคุณภาพดีจะมีผู้ชื่นชมและกล่าวถึงภายในหมู่บ้าน การใช้อุปลักษณสิ่งของ

หรือ “ฟา” มาเปรียบเทียบกับผู้หญิงจึงสะท้อนมโนทัศน์คนลาวต่อผู้หญิงที่ต้องทำงาน ฝีมือหรือทอผ้าเป็นจึงจะมีคุณค่า มีคุณสมบัติที่ดี และมีความเหมาะสมที่จะเป็นภรรยา มากกว่า “ผ้า” หรือผู้หญิงโดยทั่วไป

6. สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผล

การวิเคราะห์อุปนิสัยผู้ชายและผู้หญิงตามแนวทาง เลคอฟฟ์และจอห์นสัน (Lakoff and Johnson, 1980) ทำให้เห็นชุดคำอุปนิสัยผู้ชายและผู้หญิงในสุภาษิต บ่าวสาวลาว ที่ถ่ายโยงความหมายจากวงความหมายต้นทางคือคำอุปนิสัยสิ่งมีชีวิต สิ่งไม่มีชีวิต ไปสู่วงความหมายปลายทางคือผู้ชายและผู้หญิงที่สะท้อนมโนทัศน์ของคนลาว เกี่ยวกับผู้ชายหรือผู้หญิงที่เหมาะสมจะมีคู่ครองหรือมีคนรัก โดยเชื่อมโยงความสัมพันธ์ จากสองวงความหมาย ซึ่งคำอุปนิสัยที่พบจะสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของคนลาวในชนบท ที่ประกอบอาชีพทำนา และมีวิถีชีวิตที่ใกล้ชิดกับธรรมชาติ

สุภาษิตบ่าวสาวลาวในงานวิจัยนี้ จำนวน 244 บท พบอุปนิสัยผู้ชาย 121 คำ แบ่งเป็นอุปนิสัยสัตว์ อุปนิสัยสิ่งของ อุปนิสัยธรรมชาติ มากที่สุดตามลำดับ ขณะที่พบอุปนิสัยผู้หญิง จำนวน 84 คำ แบ่งเป็น อุปนิสัยพืช อุปนิสัยสัตว์ อุปนิสัยสิ่งของ มากที่สุดตามลำดับ โดยพบอุปนิสัย “ผู้ชายเป็นสัตว์” MEN IS ANIMAL มากที่สุด และอุปนิสัย “ผู้หญิงเป็นพืช” WOMEN IS PLANT มากที่สุด

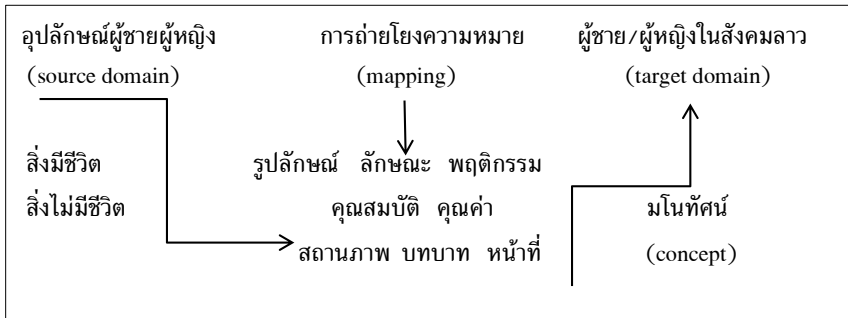
ผลการวิจัยนี้พบการใช้อุปนิสัยผู้ชายและผู้หญิงเป็นสัตว์ และ พืช มากที่สุด สะท้อนให้เห็นมโนทัศน์ของคนลาวที่ถ่ายโยงความหมายด้านต่าง ๆ ระหว่างสัตว์และพืช กับผู้ชายและผู้หญิง โดยสัตว์ส่วนใหญ่มีอยู่ในแหล่งน้ำ ป่า ท้องนา ในชนบทของลาว และสัมพันธ์กับวิถีชีวิต อาทิ การทำนา การเลี้ยงสัตว์ รวมถึงการหาอาหารจากท้องนาแหล่งน้ำ และป่า ส่วนอุปนิสัยพืช ส่วนใหญ่เป็นพืชล้มลุกที่นำมาประกอบอาหาร หรือปลูกไว้ ตามปลายนา เช่น พริก มะกรูด มะเขือ มะแว้ง มะนาว ส่วนพืชยืนต้นเป็นพืชที่พบ โดยทั่วไปในหมู่บ้านหรือท้องนาของสังคมลาว อาทิ มะพร้าว มะขาม โพธิ์ กระจับปี่ อย่างไรก็ตาม รูปคำอุปนิสัยอื่นที่พบในสุภาษิตและนำมาใช้เป็นอุปนิสัยผู้ชายและผู้หญิงนั้น เป็นการถ่ายโยงความหมายด้าน รูปลักษณ์ ลักษณะ คุณสมบัติ คุณค่า พฤติกรรม

บทบาท หน้าที่ สถานภาพ ฐานะ ระหว่างวงความหมายต้นทาง ก็คือ สิ่งที่นำมาใช้เป็นคำอุปลักษณ์ ไปสู่ วงความหมายปลายทาง คือ ผู้ชาย และผู้หญิง ในสังคมลาว ดังนั้น อุปลักษณ์ผู้ชายและผู้หญิงในสุภาษิตบ่าวสาวลาวจึงไม่เพียงนำเสนอเนื้อหาในด้านความรักเท่านั้น แต่การวิเคราะห์อุปลักษณ์ผ่านการถ่ายโยงความหมายตามแนวทางของ เลคออฟฟ์และจอห์นสัน (1980) ทำให้เห็นระบบคิดของคนลาวที่มีต่อผู้ชายและผู้หญิงในวัฒนธรรมและวิถีชีวิตแบบสังคมลาว โดยเฉพาะสังคมชนบทที่ผูกติดอยู่กับการทำนาและสภาพแวดล้อมที่ยังคงมีธรรมชาติรอบตัว โดยคนลาวมีมโนทัศน์เกี่ยวกับการแต่งงานหรือการมีครอบครัว คู่ครอง ว่า ผู้หญิงและผู้ชายจะมีความสมบูรณ์และดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างสมบูรณ์นั้นจำเป็นต้องมีคู่ครอง ผู้หญิงที่อยู่โดยไม่มีคู่เป็นผู้หญิงที่ไม่มีคุณสมบัติด้านงานบ้านงานเรือนและไม่รู้จักการดูแลรูปร่างหน้าตาให้สวยงาม ส่วนผู้หญิงที่มีคุณสมบัติจะเป็นคู่ครองหรือเป็นภรรยาแล้วผู้ชายลาวจะให้ความสำคัญทั้งด้านรูปร่าง หน้าตา และคุณสมบัติด้านการเรือน ตลอดจนประคับประคองให้ชีวิตคู่มีความสุขร่มเย็น

อุปลักษณ์ผู้ชายในผลการวิจัยนี้ สอดคล้องกับงานของ มารูจินา (Marugina, 2014) ที่พบคำอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ “ผู้ชาย เป็น สัตว์” [MEN IS ANIMAL/BEAST] โดยทั่วไปในวรรณคดีอังกฤษและรัสเซีย และอุปลักษณ์ผู้หญิงในผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานของ มรินดำ วิบุรณรุ่งโรจน์ (2548) ที่พบการใช้อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ “ผู้หญิง เป็น สัตว์” “ผู้หญิงเป็นพืช” และ “ผู้หญิงเป็นธรรมชาติ” ผลการวิจัยนี้ยังสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัย โดย พบว่า อุปลักษณ์ผู้ชายและอุปลักษณ์ผู้หญิงมีวงความหมายต้นทางที่เกิดจากการนำ พืช และ สัตว์ มาใช้เป็นอุปลักษณ์มากที่สุด นอกจากนี้ พืชและสัตว์ดังกล่าวยังสัมพันธ์กับสภาพธรรมชาติและดำรงชีวิตของคนลาว ได้แก่ การทำนา การเลี้ยงสัตว์ และการบริโภค

รูปภาพต่อไปนี้จะแสดงข้อสรุปของการวิเคราะห์อุปลักษณ์ผู้ชายและผู้หญิงในสุภาษิตบ่าวสาวลาว ปรับจากแนวทางของ เลคออฟฟ์และจอห์นสัน (1980) โดยคำอุปลักษณ์ที่เป็นวงความหมายต้นทาง แบ่งเป็น 2 กลุ่มหลัก ได้แก่ อุปลักษณ์สิ่งมีชีวิต และ อุปลักษณ์สิ่งไม่มีชีวิต ผ่านการถ่ายโยงความหมายหรือความสัมพันธ์ (mapping) ด้านรูปลักษณ์ ลักษณะ คุณสมบัติ คุณค่า พฤติกรรม บทบาท หน้าที่ สถานภาพ ฐานะ

ที่สะท้อนให้เข้าใจมโนทัศน์ของคนลาวที่มีต่อวงความหมายปลายทาง (target domain) คือ ผู้ชายและผู้หญิงด้านการครองเรือน การมีคู่หรือมีคนรัก จากสุภาษิตบ่าวสาวลาว ดังนี้

รูปภาพที่ 1 อุปลักษณนัผู้ชายและผู้หญิงในสุภาษิตบ่าวสาวลาว

(ปรับจากแนวคิดอุปลักษณนัของ เลคอฟฟ์ และ จอห์นสัน, 1980)

อภิปรายผล

การวิเคราะห์อุปลักษณนัตามแนวดั้งเดิม (Traditional Theory) จะทำให้เห็นคำที่นำมาใช้เป็นอุปลักษณนัโดยปรากฏร่วมกับคำแสดงการเปรียบเทียบ “เป็น” “คือ” แต่การวิเคราะห์อุปลักษณนัตามแนวทางของ เลคอฟฟ์และจอห์นสัน (1980) สามารถวิเคราะห์ระบบคิดหรือมโนทัศน์ของคนในสังคมลาวได้จากการใช้ชุดคำอุปลักษณนัที่อยู่ในวงความหมายต้นทางเดียวกัน เช่น สัตว์ พืช สิ่งของ ธรรมชาติ และการปรากฏซ้ำ ๆ นี้จะทำให้เห็นระบบคิดต่อการให้คุณค่าและความสำคัญของผู้หญิงและผู้ชายในการครองเรือนหรือการมีคู่ โดยนำสัตว์ พืช สิ่งของ และสภาพธรรมชาติ เหล่านี้มาใช้เป็นอุปลักษณนัผู้ชายและผู้หญิงผ่านการถ่ายทอดความหมายด้าน รูปลักษณะ ลักษณะ คุณสมบัติ คุณค่า พฤติกรรม บทบาท หน้าที่ สถานภาพ ฐานะ จากการสังเกต เรียนรู้ และประสบการณ์ในชีวิตร่วมกันของคนลาว ในชนบทที่เกี่ยวข้องกับการทำนา การหาอาหารจากทุ่งนา แหล่งน้ำ และป่า ตลอดจน การแต่งกาย และอุปกรณ์เครื่องมือต่าง ๆ ในวิถีชีวิตของคนลาว

คนลาวในชนบทใกล้ชิดกับสภาพธรรมชาติ แหล่งน้ำ ป่าไม้ การเข้าป่าเพื่อหาอาหาร สมุนไพร การล่าสัตว์ป่าและหาของป่าเพื่อบริโภคและเพื่อจำหน่าย ตลอดจนวิถีของชาวนาที่ใช้ชีวิตอยู่ในท้องนาหลายเดือนในแต่ละปี ทำให้คนลาวมีประสบการณ์ ภูมิความรู้ ที่ได้จากการสังเกต เรียนรู้ ความแตกต่างของ รูปลักษณ์ ลักษณะ พฤติกรรม วิธีการดำรงชีวิตของพืช สัตว์ต่าง ๆ รวมถึงสภาพดิน ฟ้า อากาศ น้ำ เกิดเป็นประสบการณ์ ความรู้ ความเข้าใจ ร่วมกันของคนลาว จึงพบว่ามีการใช้อุปลักษณ์ผู้ชายและผู้หญิงที่สัมพันธ์กับสภาพธรรมชาติ สิ่งมีชีวิตในธรรมชาติ และสิ่งของต่าง ๆ ในวัฒนธรรมลาว แสดงให้เห็นมโนทัศน์ของคนลาวที่ให้ความสำคัญและคุณค่าต่อสิ่งรอบตัวจึงนำมาใช้เป็นคำอุปลักษณ์ผู้ชายและผู้หญิง และสะท้อนให้คนนอวัฒนธรรมเข้าใจระบบคิดของคนลาวว่า ผู้ชายและผู้หญิงลาวควรจะมีคุณลักษณะ คุณสมบัติ บทบาท หน้าที่ พฤติกรรม สถานภาพ อย่างไร จึงจะเป็นผู้มีคุณลักษณะและคุณสมบัติที่จะครองเรือนหรือแต่งงานในมโนทัศน์ของสังคมลาว

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาอุปลักษณ์ ตามแนวทางของ เลคอฟฟ์และจอห์นสัน (1980,1999) ทำให้เข้าใจมโนทัศน์ในภาพรวมของสังคมลาวผ่านการใช้คำอุปลักษณ์และการถ่ายทอดความหมาย อันจะทำให้คนไทยเข้าใจระบบคิด และมุมมองต่อสิ่งต่าง ๆ ผ่านประสบการณ์ ในวัฒนธรรมและวิถีชีวิตแบบลาว ดังนั้น จึงควรจะมีการศึกษาที่เชื่อมโยงกับการวิจัยนี้กับข้อมูลประเภทอื่น หรือประเด็นอื่น เช่น การศึกษาอุปลักษณ์ผู้ชายและผู้หญิงในเพลงลาว ซึ่งเพลงลาวของแต่ละท้องถิ่นจะนำเสนอเรื่องราวของสภาพแวดล้อม ดังนั้นจึงสามารถศึกษาอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์เกี่ยวกับธรรมชาติของคนลาวด้วย นอกจากนี้ควรศึกษาอุปลักษณ์ผู้นำลาว ผ่านข้อมูลประเภทต่าง ๆ อาทิ เรื่องสั้นลาว ข่าวในหนังสือพิมพ์ภาษาลาว ร้อยกรองที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับผู้นำ เนื่องด้วยประเทศลาวให้ความสำคัญกับการสร้างความเชื่อมั่นในผู้นำประเทศ ดังนั้น การใช้คำอุปลักษณ์เกี่ยวกับผู้นำประเทศจึงน่าจะทำให้เห็นมโนทัศน์ของคนลาวที่มีต่อผู้นำ ผลการศึกษาอุปลักษณ์เหล่านี้จะสะท้อนมโนทัศน์ของคนลาวต่อประเด็นต่าง ๆ นอกจากจะทำให้เห็นมโนทัศน์ของคนลาวแล้วยังน่าจะทำให้คนไทยเข้าใจระบบคิดของคนลาวจากการใช้อุปลักษณ์ได้ด้วย

ข้อมูลบทความ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัย เรื่อง อุปถัมภ์ผู้ชายและผู้หญิงในสุภาวดีนางสาวลาว ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์งบประมาณ 2553

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- กรกนก รัมมะอัติ. (2556). เปรียบเทียบอุปถัมภ์เชิงมนต์ศรัทธาความรักในเพลงไทยลูกทุ่งกับเพลงไทยสากล. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาศาสตร์การศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จิตติมา จารยะพันธุ์. (2539). อุปถัมภ์สงครามในข่าวกีฬาในหนังสือพิมพ์ภาษาไทย. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชนิกานต์ วงศ์ปิยะ. (2556). การศึกษาเปรียบเทียบอุปถัมภ์เชิงมนต์ศรัทธาที่เกี่ยวกับคนที่พบในสำนวนฝรั่งเศสและสำนวนไทย. วารสารมนุษยศาสตร์. 20(1): 133-152.
- ชัชวดี ศรีลัมภ์. (2538). การศึกษามนต์ของคำว่า เข้า. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- . (2548). อุปถัมภ์ตามแนวคิดของทฤษฎีภาษาศาสตร์ปริชาน. วารสารศิลปศาสตร์. 5(1): 1 – 16.
- เชิดชัย อุดมพันธ์และปาริชาติ โปธิบาล. (2555). อุปถัมภ์เกี่ยวโรคในภาษาไทยถิ่นใต้. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาภาษาไทย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ชำนาญ รอดเหตุภัย. (2522). สัมมนาการใช้ภาษาไทย. กรุงเทพฯ: กรุงเทพมหานครพิมพ์.
- ณรงค์กร รอดทรัพย์ และคนอื่น ๆ. (2560). อุปถัมภ์เกี่ยวกับความกลัวในรวมเรื่องสั้นและรายการโทรทัศน์ภาษาไทย. อารยธรรมศึกษา โขง-สาละวิน. 8(2): 85-107.

- ดวงมน จิตรจันทน์. (2527). *สุนทรีภาพในภาษาไทย*. กรุงเทพฯ: เคล็ดไทย.
- ธนพล เอกพจน์ และ วิรัช วงศ์ภินันท์วัฒนา. (2560). ความทุกข์ คือ โรค: มโนทัศน์สะท้อนผ่านรูปคำอุปลักษณ์. *วารสารนานาชาติ มหาวิทยาลัยขอนแก่น สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. 7(2): 39-58.
- นันทนา วงษ์ไทย. (2552). อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์เกี่ยวกับความตายในภาษาไทย. *วารสารภาษาและวัฒนธรรม*. 31(1): 43-64.
- ปาลิตา ผลประดับเพชร. (2559). อุปลักษณ์เชิงรูปธรรมในภาษาไทย. *รณยสาร*. 14(1): 65-73.
- ปิยภรณ์ อบแพทย. (2552). อุปลักษณ์เกี่ยวกับชีวิตในหนังสือธรรมะ. *วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาภาษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*.
- เปรมกมล สถิตเดชกุญชร. (2551). *การศึกษากระบวนการทางความหมายของอุปลักษณ์จากอินเทอร์เน็ตในภาษาไทย*. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาศาสตร์เพื่อการสื่อสาร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- มีรินต้า บุรุงโรจน์. (2548). *อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์เกี่ยวกับผู้หญิงในบทเพลงลูกทุ่งไทย*. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ยมลภัทร ภัทรคุปต์. (2552). *อุปลักษณ์ความตายในหนังสือธรรมะ*. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาภาษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ยุวพาส์ ชัยศิลป์วัฒนา. (2544). *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับวรรณคดี*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- รัชนิยา กลิ่นน้ำหอม. (2551). *อุปลักษณ์ที่นักการเมืองไทยใช้: การศึกษาตามแนวอรรถศาสตร์ปริชานและวัจนปฏิบัติศาสตร์*. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์ดุขุภักดิ์ สาขาวิชาภาษาไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รัตนา จันทร์เทาว์. (2553). *อุปลักษณ์เกี่ยวกับแหล่งน้ำของคนขอนแก่น*. *มนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์*. 27(3): 71-85.
- วารุณี พลบูรณ์. (2546). *การใช้ภาษาภาพพจน์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- วุฒินันท์ แก้วจันทร์เกต. (2555). กิลส: การศึกษาอุปลักษณะเชิงมนต์ในภาษาไทย. วารสารมนุษยศาสตร์. 19(2): 24-41.
- วรวรรณ เพ็ชรกิจ. (2551). การศึกษาอุปลักษณะเกี่ยวกับโรคมะเร็งในภาษาไทย ตามแนวปรัชญาศาสตร์และงานปฏิบัติศาสตร์. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตร ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศรณชนก ศรีแก้ว และ สมชาย สำเนียงงาม. (2560). อุปลักษณะเชิงมนต์ของบุคคล ที่สามของความรักในเพลงไทย. เอกสารประกอบการประชุมวิชาการบัณฑิต ศึกษา ระดับชาติและนานาชาติ 2560. ขอนแก่น: 1383-1395.
- ศุภชัย ตะวิชัย. (2549). อุปลักษณะเชิงมนต์แสดงอารมณ์โกรธในภาษาไทย. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สินีนาว วัฒนสุข. (2549). อุปลักษณะแสดงอารมณ์รักในเพลงไทยสากลสำหรับวัยรุ่นไทย. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาศาสตร์เพื่อการสื่อสาร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุภาพร คงศิริรัตน์. (2556). โลกทัศน์ของคนลาวจากภาษิต. พิษณุโลก: ดาวเงินการพิมพ์.
- หทัยวรรณ มณีวงษ์. (2555). อุปลักษณะเกี่ยวกับผู้ชายและผู้หญิงในเพลงลูกทุ่งอีสาน. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อันธิกา ดิษฐกิจ และ ทศนาลัย บุรพาชีพ. (2555). อุปลักษณะเชิงมนต์ในบทเพลง ความรักที่ประพันธ์โดย นิติพงษ์ ห่อนาค. เอกสารประกอบการประชุมวิชาการ ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 50. กรุงเทพมหานคร: 337 – 346.
- อุทุมพร มีเจริญ. (2542). การศึกษาความหมายเปรียบเทียบของคำศัพท์อวัยวะ ในร่างกายในภาษาไทย. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาศาสตร์ เพื่อการสื่อสาร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อุษา พงษ์ชัยวิบูลย์. (2544). การศึกษาอุปลักษณะเรื่องการเมืองในภาษาไทยตามแนว อรรถศาสตร์ปรัชญา. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาศาสตร์ เพื่อการสื่อสาร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ฤทัย พานิช. (2557). อุปลักษณะเชิงมนต์เกี่ยวกับข้าวในสังคมไทย. อารยธรรม ศึกษา-โขง-สารวิน. 5(2): 161-190.

ภาษาอังกฤษ

- Antonova, Tatiana G. (2014). Social Conflict through Conceptual Metaphor in Media Discourse. **Procedia – Social and Behavioral Sciences**. 154: 368 – 373.
- Cruse, A. (2004). **Meaning in Language: An Introduction to Semantics and Pragmatics**. Oxford: Oxford university press.
- Gao, Lifen. (2016). A Comparative Study of Conceptual Metaphors in English and Chinese Economic News Headlines. **Creative Education**. 7: 2629–2639.
- Kovecses, Zoltan. (2002). **Metaphor : A Practical Introduction**. Oxford : Oxford University Press.
- Lakoff, G. (1987). **Women, Fire, and Dangerous Things: What Categories Reveal about the Mind**. Chicago: University of Chicago Press.
- . (1992). Metaphors and War: The Metaphor System Used to Justify War in the Gulf.
- In M. Putz (Ed.), **Thirty years of linguistic evolution**. Amsterdam: John Benjamins.
- Lakoff, G. & M. Johnson. (1980). **Metaphor We Live By**. Chicago: Chicago University Press.
- . (1999). **Philosophy in the Flesh: the Embodied Mind and Its Challenge to Western Thought**. New York: Basic book.
- Lu, Yanying. (2012). Water Metaphor in Dao de jing: A Conceptual Analysis. **Open Journal of Modern Linguistics**. 2(4): 151–158.
- Ma, Lin and Liu, Aihau. (2008). A Universal Approach to Metaphor. **Intercultural Communication Studies**. 17(1): 160–168.
- Marugina, Nadezda I. (2014). Conceptual Metaphor as a Model Generating Literary Discourse. **Procedia – Social and Behavioral Sciences**. 154: 112–117.
- Ungerer, F. & H. J Schmid. (1996). **An Introduction to Cognitive Linguistics**. London: Longman.

ภาษาลาว

ดวงจันทร์ นนทบุรี. (1991). คำผญาภาษิต และ คำโตงโตย. เวียงจันทน์: สำนักพิมพ์
และจัดจำหน่ายปั้มแห่งรัฐ สปป.ลาว.

ดวงจันทร์ นนทบุรี. (1992). คำสุภาษิตพื้นเมืองลาว. เวียงจันทน์: โรงพิมพ์ขาวหม่ม.

พอ พวงสะบา. (2002). ภูมิปัญญาลาวโบราณ. เวียงจันทน์: สำนักพิมพ์และจัดจำหน่าย
ปั้มแห่งรัฐ.

มหาสีลา วีระวงส์. (2000). สุภาษิตโบราณ. เวียงจันทน์: วิสาหกิจโรงพิมพ์ศึกษา.